

Rakennemuutos ja työmarkkinoiden toimivuus (RTT) – strateginen ohjelma

Työpoliittisen periaatepäätöksen sekä hallituksen puoliväliarvion työpoliittisten uudistusten toimeenpanon varmistaminen loppuhallituskaudella

I Johdanto

Suomen lähiaikojen kasvu- ja työllisyyskehitys vaikuttaa haastavalta. Erityisesti nuorisotyöttömyyden nousu ja työttömyyden keston pitkittyminen ovat huolestuttavia ilmiöitä. Työpolitiikan toimeenpanossa on luonnollisestikin otettava huomioon suhdannetilanne, mutta sen rinnalla on jatkettava johdonmukaisesti ja kunnianhimoisesti sitä pitkän aikavälin rakennepolitiikkaa, joka on määritelty hallituksen työpoliittisessa periaatepäätöksessä 31.5.2012 työmarkkinoiden toimivuuden ja työvoiman tarjonnan turvaamiseksi.

Periaatepäätöksen mukaan hallitus käsittelee sen toimeenpanoa vuosittain. Lisäksi valmistellaan tarvittavat ehdotukset uusiksi työpoliittisiksi toimiksi, mm. hallituksen puoliväli-istuntoon helmikuussa 2013.

Tämän mukaisesti hallitus hyväksyi puoliväli-istunnossaan 28.2.2013 sekä kehysriihessään 21.3. työvoiman tarjontaa ja työmarkkinoiden toimivuutta lisääviä uudistuksia. Ministeriöt (STM, TEM, OKM, VM) ovat tämän pohjalta valmistelleet suunnitelmat näiden uudistusten toteuttamisesta sekä raportoivat työpoliittisen periaatepäätöksen toimeenpanosta.

Suunnitelmissa on otettu huomioon Suomen EU:lta saamat maakohtaiset suositukset työllisyyden osalta: ”Suomi toteuttaa lisätoimia ikääntyneiden työntekijöiden työllisyysasteen nostamiseksi, myös parantamalla heidän työllistettävyyttään ja kaventamalla varhaisen työmarkkinoilta poistumisen väyliä, sekä korottaen tosiasiallista eläkeikää kytkemällä eläkeiän tai eläke-etuudet elinajanodotteessa tapahtuviin muutoksiin; toteuttaa käynnissä olevat toimenpiteet nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työmarkkina-aseman parantamiseksi keskittyen erityisesti työn kannalta merkityksellisen osaamisen kehittämiseen ja seuraa tiiviisti toimenpiteiden vaikutusta”.

Tässä raportissa tarkastellaan eri hallinnonalojen suunnitelmia työvoiman tarjontaa ja työmarkkinoiden toimivuutta lisäävien uudistusten toteuttamisesta. Uudistukset liittyvät työllistymisen edistämiseen (nuoret, maahanmuuttajat, osatyökykyiset, erityisryhmät), työpolitiikan palvelurakennearviointiin, rakennemuutoksen hallintaan ja työelämän kehittämiseen sekä työn tekemisen tapoihin ja työaikapolitiikkaan. Lisäksi tarkastellaan sitä, miten tulevan rakennerahastokauden ohjelmassa huomioidaan työpolitiikan kysymykset.

Uusia toimia ovat:

- pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoitusvastuun osittainen siirtäminen kunnille
- toimialakohtaiset ohjelmat työvoiman saatavuuden ja työllisyyden turvaamiseksi

- erityisryhmien työllistymistä ja työnteon kannattavuutta tukevat toimet
- suomalaista työaikajärjestelmää koskeva selvitys

Rakennemuutos- ja työmarkkinoiden toimivuus –ohjelman neuvottelukunta seuraa näiden uudistusten toteuttamista. Neuvottelukunnan käsittelyyn on tarkoitus ottaa työpoliittisia teemoja ja asioita, jotka ovat yhteisiä eri ministeriöille ja jotka edellyttävät laajapohjaista päätöksentekoa ja keskustelua. Näitä asioita ovat esimerkiksi:

- työmarkkinoiden ja työelämän rakennemuutokseen vastaaminen: ennakoivan rakennemuutoksen toimintamallin kehittäminen, työvoiman muuttuvat käyttötavat sekä jouston ja turvan tasapainon parantaminen työmarkkinoilla ja työelämässä;
- alakohtaiset ohjelmat työvoiman saatavuuden ja työllisyyden turvaamiseksi;
- palvelurakenteiden kehittäminen: työpoliitiikan palvelurakennearvioinnin toteuttaminen, kuntien rooli työpoliitikassa/ pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoitusvastuun siirtäminen kunnille;
- EU:n tuleva rakennerahastokausi ja työpoliittikka

Neuvottelukunnalle raportoidaan myös työpoliitiikan periaatepäätöksen (31.5.2012) toteutumisesta periaatepäätöksen tavoitteiden mukaisesti. Periaatepäätöksen 17. kohdan mukaan ohjelma raportoi periaatepäätöksen toteutumisesta ja työn etenemisestä myös talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle.

II Rakenteellisten uudistusten toteuttamistilanne sekä käynnistettävät uudet toimenpiteet

Työpoliittisessa periaatepäätöksessä toimenpiteet on ryhmitelty kolmeen painopisteeseen:

- Nopeasti työstä työhön
- Elinkeino- ja työelämän jatkuvan uusiutumisen ylläpito
- Koko työvoimapotentiaalin käyttöön saaminen

Lisäksi seuraavalla rakennerahastokaudella otetaan huomioon tämän periaatepäätöksen linjat.

A. Nopeasti työstä työhön

Työpoliittinen palvelurakennearviointi on käynnistynyt keväällä 2013. Työpoliitiikan aktivointitaso on pidetty tavoitteen mukaisesti noin 30 prosentin tasolla. Nopeasti työstä työhön tavoitteen toteutumisen kannalta on huolestuttavaa, että työttömyysjaksojen kestot ovat pidentyneet keskimäärin kolmella viikolla vuodentakaisesta. Viimeisimmissä tilastoissa työttömyyden keskimääräinen keston trendi oli noin 44 viikkoa.

A.1. TE-toimistouudistus

Alkuvuodesta 2013 toimeenpannussa TE-toimistouudistuksessa oli käynnistysvaikeuksia, mutta toimenpiteitä on pystytty vahvistamaan koko ajan. Uudistuksen mukaisesti on otettu käyttöön kolmeen palvelulinjaan perustuva palvelumalli. Asiakkaat ohjautuvat palvelulinjoille arvioidun palvelutarpeensa perusteella. Palvelulinjoihin perustuvalla toiminnalla nopeutetaan työllistymistä, varmistetaan asiakkaiden tarpeita vastaava palvelu ja eri palvelukanavien tehokas ja tarkoituksenmukainen käyttö.

Uudistettu palvelumalli mahdollistaa asiakkaiden tarpeiden huomioon ottamisen palvelujen suunnittelussa ja hankinnassa. Vahvistamalla yrityslähtöisyyttä varmistetaan yritys- ja työnanta-

ja-asiakkaiden laaja-alainen palvelutarjonta ja tuetaan työnhakijoiden työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Toimijoiden välistä yhteistyötä heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseksi ja vastuita palvelujen järjestämisessä uudistetaan käynnistetyssä kuntakoikeilussa ja hankkeessa työvoiman palvelukeskusten vakinaistamiseksi. Kunnissa on aloitettu työttömien terveystarkastukset.

Vuoden 2013 alussa voimaan tulleessa TE-palvelu -uudistuksessa varmistetaan yritys- ja työnantaja-asiakkaiden laaja-alainen palvelutarjonta ja tuetaan työnhakijoiden työllistymistä avoimille työmarkkinoille.

Vuoden 2013 alussa toteutettu TE-toimistouudistus on tuonut muutoksia TE-toimistojen toimintamalliin ja palvelujen järjestämiseen. Em. johtuen työkyvyn arviointiin ja ammatilliseen kuntoutukseen liittyvät resurssit arvioidaan alkuvuonna 2014.

A.2. Työpoliittisen palvelurakennearvioinnin käynnistäminen

Valtioneuvoston työpoliittisen periaatepäätöksen 31.5.2012 mukaan ”työpoliittista palvelujärjestelmää on uudistettava hallinnonalarajat ylittäväksi nykyistä asiakaslähtöisemmäksi ja tuloksellisemmaksi kokonaisuudeksi”. Periaatepäätöksessä sovittiin poikkihallinnollisen arvioinnin käynnistämisestä työpoliittisten palvelujen ja palvelurakenteen kehittämiseksi. Arviointi on osa valtion vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaa. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt työpolitiikan palvelurakennearvioinnin keväällä 2013.

Työpolitiikan palvelurakennearvioinnin tavoitteena on arvioida nykyinen työpoliittinen järjestelmä kokonaisuutena ja arvioida sen kykyä tuottaa asiakkaan ja yhteiskunnan kannalta entistä vaikuttavampia palveluita. Palvelurakennearvioinnissa luodaan hallinnonalojen yhteinen näkemys, jotta saadaan luotua vaikuttava ja tehokas työpolitiikan kolmea tavoitetta toteuttava palvelujärjestelmä. Arvioinnin perusteella laaditaan työpolitiikan palvelujärjestelmää koskevat kehittämissuosittukset seuraavaa, vuonna 2015 käynnistytävää hallituskautta varten.

Palvelurakennearvioinnin ensimmäisessä vaiheessa tarkastelu kohdistetaan neljään teemakokonaisuuteen:

1. Työttömyysturvatehtävien työnjako eri toimijoiden välillä (TE-toimistot, KELA, työttömyyskassat)
2. Työvoima- ja yrityspalvelujen tuottamistavat ja toimijasektorien (valtio, kunta, yksityinen, kolmas sektori) roolit työnvälityksessä ja vaikeasti työllistyvien palveluissa
3. Hallinnonalojen yhteistyö työelämän kehittämiseen liittyvissä palveluissa
4. Työpolitiikan palvelurakenteen ohjaus ja kolmikantayhteistyö

A.3. Työvoimapolitiikan resurssien varmistaminen

Tavoitteena on pitää aktivointiaste hallitusohjelman mukaisesti 30 prosentin tasolla. Vuoden 2013 talousarvion määrärahoilla ja vuodelta 2012 siirtyneillä määrärahoilla arvioidaan saavutettavan kuluvana vuonna 30 prosentin aktivointiaste. Heikentyneen työttömyysennusteen perusteella arvioituna vuoden 2014 ja 2015 aktivointiaste jää noin 29 prosenttiin ilman lisärahoitusta.

A.4. Etuusjärjestelmän kannustavuuden lisääminen

Työttömyysturvaan tehtävillä vuoden 2014 alusta voimaan tulevilla muutoksilla pyritään panostamaan työllisyyteen ja koulutukseen. Muutokset tulevat koskemaan mm. ikääntyneiden työnhakijoiden aktivointia. Työurasopimuksessa sovitut työttömyysturvan uudistukset on valmisteltu

kolmikantaisesti STM:n työryhmässä ja hallituksen esitys työttömyysturvalain muutoksista annetaan syyskuussa 2013. Työllistymistä edistäviin aktiivitoimenpiteisiin osallistuvat työttömät saavat muutosturvan ansio-osan suuruista päivärahaa. Alle kolmen vuoden työhistorian omaavien ansiopäivärahakauden keston lyhennetään 400 päivään, työssäoloa lyhenee 34 viikosta 26 viikkoon ja lisäksi työllistymistä edistävästä aktiivitoimenpiteistä kieltäytyminen lyhentää työttömyysturvan päivärahaa 100 päivällä.

A.5. Erityisryhmien työllistämistä ja työnteon kannattavuutta tukevat toimet (uusi toimenpide)

Kansainvälinen selvitys

TEM laatii kansainvälisten kokemusten ja kotimaisten arviointien perusteella selvityksen (meta-analyysi) siitä, miten erityisesti nuorten, maahanmuuttajien, pitkään työttömänä olleiden ja osatyökykyisten työllistymistä voidaan edistää. Selvitystyö toteutetaan syksyn 2013 aikana.

Tarkasteluun otetuista erityisryhmistä nuoret ovat työmarkkinoiden näkökulmasta luonteeltaan erilainen ryhmä kuin maahanmuuttajat, pitkäaikaistyöttömät ja osatyökykyiset. Kolmella viimeksi mainitulla ryhmällä on tiettyjä spesifejä ehtoja työmarkkinoille osallistumisessa, joita ei välttämättä ole nuorilla. Vastaavasti nuorten joukkoon kuuluu työmarkkinoiden kannalta varsin erilaisia ihmisiä. On myös otettava huomioon, että nämä, kuten muutkaan erityisryhmät eivät ole toisiaan poissulkevia ryhmiä, vaan niiden kesken esiintyy päällekkäisyyttä. Yksilö voi kuulua vaikka kaikkiin erityisryhmiin samanaikaisesti. Kuitenkin kunkin ryhmän laajuutta voidaan seurata. Työmarkkinastatukset kuitenkin myös muuttuvat: nuoret eivät ole aina nuoria, pitkäaikaistyöttömyydestä pääsee pois ja työkyky voi muuttua. Mielenkiintoinen kysymys on, muuttuuko myös maahanmuuttajastatus ajan myötä. Tutkimuksen näkökulmia ovat vaikuttavuus, kustannustehokkuus, kannustavuus sekä kansainvälinen vertailu.

B. Elinkeino- ja työelämän jatkuvan uusiutumisen ylläpito

B.6. Ennakoiva rakennemuutoksen hallinta

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla on käytössä paikkakuntakohtaisten ja toimialoitteisten äkillisten rakennemuutosten ennakoinnin ja hoidon toimintamalli. Toiminnalla pyritään edistämään toimialojen, yritysten ja alueellisten ekosysteemien uusiutumista ja talouden kilpailukykyä. Toimintamalli yhdistää työvoima- ja elinkeinopolitiittiset toimet ja sen tavoitteena on saada rakennemuutostilanteissa ripeästi syntymään uuteen kilpailukykyiseen tuotantorakenteeseen perustuvaa liiketoimintaa, työstä työhön ratkaisuja ja korvaavia työpaikkoja. Työ- ja elinkeinopolitiikan yhteiseksi tavoitteeksi on asetettu uusien, yksityisrahoitteisten työpaikkojen luominen¹.

Tarvittaessa toimintamallilla reagoidaan vaikuttavuudeltaan merkittäviin rakennemuutoksiin organisoimalla rakennemuutoksen kohteena oleville henkilöille koulutus ja muita muutosturvatoimia ja luomalla erityistoimenpiteillä edellytyksiä uudelle kilpailukykyiselle kasvulle. Lähtökohtana on nopea reagointi ja koordinoitu verkostoyhteistyö TEM -konsernin toimijoiden, yritysten, kuntien, elinkeinoelämän ja työntekijäjärjestöjen kanssa. Valtioneuvosto tekee äkillisen rakennemuutoksen alueiden ja toimialojen nimeämispäätökset ja erityismäärärahojen jakopäätökset. Uudentyyppisiin rakennemuutoksiin pyritään mahdollisuuksien mukaan varautumaan ennakoivasti.

Yritystoiminnassa tapahtuu jatkuvasti muutoksia. Toimintoja järjestellään uudelleen, niitä ostetaan ja myydään. Yritystoiminnan muutokset heijastuvat lähes poikkeuksetta myös henkilöstön asemaan.

¹ Teollisuus ja elinkeinopolitiikka 2010 –luvulla –raportti (TEM)

TEM:n johtama rakennemuutoksen reagointiryhmä kehittää ennakoivaa toimintamallia

- lisäämällä eri hallinnonalojen ja paikallisten toimijoiden välistä yhteistyötä,
- lisäämällä riskianalyysimenetelmien käyttöä alueilla,
- asiantuntijoiden johdolla laaditaan ennakoivia varautumissuunnitelmia alueille, joissa äkillisen rakennemuutoksen riski on suuri,
- yritysten sitoutumista rakennemuutoksen hoitoon edistetään ennakoivan yhteistyön ja rahastointimenetelmien avulla,
- TEM:n keskeiset toimijat kytketään tiiviimmin mukaan rakennemuutostilanteiden hoitoon. Alueellisten toimijoiden yhteistyöryhmänä voivat toimia ELY-keskusalueittain kootut Yritysi-asiakkuusjohtoryhmät, joissa on edustajina Finpron, ELY-keskusten, Tekesin, Finnveran ja TE-toimistojen johto- ja avainhenkilöitä. Mukana yhteistyöryhmässä ovat myös kotimaan Team Finland-koordinaattorit.

Toimintamallin avulla pyritään keskittymään vain merkittäviin ja vaikutuksiltaan suuriin rakennemuutoksiin. Rakennemuutosalueiden ennakoimiseksi tuotetaan asiantuntijoiden avulla analyysejä ja arvioita alueiden tulevasta kehityksestä.

B.7. Henkilöstön asema rakennemuutostilanteissa

Yritystoiminnan muutokset heijastuvat lähes poikkeuksetta myös henkilöstön asemaan. Parhailaan selvitetään virkamiestyönä sitä, onko työsopimuslakiin tarvetta lisätä irtisanomisjärjestystä koskevaa sääntelyä. Virkamiesselvityksen jälkeen asiaa käsitellään kolmikantaisessa neuvotte- lussa.

Työntekijöiden asemaan uuden työnantajan palveluksessa tai uudelleen organisoinnin jälkeen liittyy useimmiten muutoksia ja epävarmuuttakin tulevaisuudesta. Muutosten hallinta on tärkeää mm. tilanteissa, joissa luovutuksensaajalla on paineita vähentää työvoimaa tuotannollisin ja ta- loudellisin perustein.

Muutosturvasääntely on yksi keino hallita muutoksia ja turvata työntekijöiden työllistymismah- dollisuuksia. Muutosturvasääntely jakautuu työhallinnon palveluihin ja toisaalta työsopimuslain ja yhteistoimintalain säännöksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö pyrkii kehittämään työhallinnon pal- veluja paremmin muutosten hallintaa tukeviksi. Muutosturvamallia kehitetään, minkä yhteydes- sä on tarpeen arvioida, tukevatko työvoimapalveluita koskeva lainsäädäntö ja työlainsäädäntö riittävästi toisiaan.

B.8. Ennakoinnin kehittäminen

Työ- koulutus- ja elinkeinoasiainneuvoston ennakointijaosto laatii suunnitelman työvoima- ja koulutustarpeen ennakoinnin kehittämiseksi siten, että työvoiman osaamishaasteisiin voidaan nykyistä paremmin vastata sekä pitkällä aikavälillä että nopeissa rakennemuutoksissa

OKM suuntaa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tarjontaa on ennakoitun työvoimatarpeen mukaisille aloille. Ammatillisen koulutuksen tarjonnan suuntaamisesta käydään vuoropuhelua koulutuksen järjestäjien kanssa. Luovan talouden kehittämistoimia, kuten taiteen, kulttuurin ja liikunnan osaamista käytetään rakennemuutoksen ennakoinnissa sekä yhä tiiviimmin kehittä- mistoiminnassa.

B. 9. Työlainsäädännön kehittäminen

Työaika

Vuosilomalain muutokset

Työaikakysymyksiä on selvitetty ja selvitetään edelleen useassa työryhmässä. Vuosilomalain kuukausi- ja viikkopalkkaisia työntekijöitä koskevaa lomapalkan laskentasääntöä muutettiin koskien tilanteita, joissa työaika ja siten myös palkka on muuttunut lomanmääräytymisvuoden aikana tai sen jälkeen ennen loman tai sen osan alkua. Jos työaika on muuttunut esimerkiksi osittaisen hoitovapaan, osa-aikaeläkkeelle siirtymisen tai muutoin lomanmääräytymisvuoden aikana, lomapalkka lasketaan prosenttiperusteista lomapalkanlaskentasääntöä käyttäen, jolloin lomapalkka on oikeassa suhteessa tehtyyn työhön. Jos kuukausipalkkaisen työntekijän työaika on muuttunut vasta lomanmääräytymisvuoden jälkeen, mutta kuitenkin ennen loman alkamista, lomapalkka lasketaan lomanmääräytymisvuoden samana jatkuneen työajan mukaan määrättyvän palkan perusteella. Säännöstä sovelletaan 1.4.2013 alkaneelta lomanmääräytymisvuodelta ansaitun vuosiloman lomapalkkaan.

Toinen vuosilomalain muutos koski niin sanottujen karenssipäivien poistoa tilanteissa, joissa työntekijä sairastuu lakisääteisen vuosilomansa aikana. Tällöin työntekijällä on pyynnöstä oikeus saada lomansa siirretyksi sairauspäiviä vastaavalta osalta. Siirto-oikeus edellyttää luotettavan selvityksen esittämistä työkyvyttömyydestä. Säännöstä sovelletaan 1.10.2013 lukien. Jos työehtosopimuksessa on sovittu karenssipäivistä, niitä saadaan soveltaa työehtosopimuskauden loppuun lain muutoksesta huolimatta.

Selvityksen kohteina ovat edelleen eräiden EU-tuomioistuinratkaisujen vaikutukset vuosilomalain lomanansaintasäännöksiin. Tämä työ jatkuu syksyllä 2013.

Osa-aikatyö

Osa-aikatyötä koskeva raportti valmistui talvella 2013. Työtä jatketaan ns. nollasopimusryhmässä, jossa selvitetään tarvittaessa työhön kutsuttavien asemaan liittyviä työoikeudellisia kysymyksiä. Arviot lainsäädännön muutostarpeista tehdään työelämän sääntelyryhmässä työryhmätyön ehdotusten pohjalta syksyllä 2013.

Opintovapaat

Opintovapaalain kokonaisuudistus on edelleen valmistelussa. Lainsäädännön muuttamisella pyritään vastaamaan toimintaympäristön ja työntekijöiden osaamiselle asetettujen vaatimusten muuttumiseen. Päätös opintovapaahankkeen jatkosta tehdään loppukesällä 2013.

Suomalaista työaikajärjestelmää koskeva selvitys (uusi toimi)

Edellä esiteltujen hankkeiden lisäksi tavoitteena on tehdä kokonaisvaltainen selvitys suomalaisesta työaikajärjestelmästä ja siihen liittyvän tuottavuuden suhteesta Suomen kilpailijamaiden vastaaviin järjestelmiin.

Selvityksen kohteena ovat työaikajärjestelyt Suomen kannalta merkityksellisissä kilpailijamaissa kuten esimerkiksi Ruotsi, Tanska, Viro, Saksa, UK, Ranska.

Selvitettävänä ovat oikeudelliset kysymykset: mitkä ovat kussakin valtiossa keskeiset työaikojen määräytymisjärjestelmät, minkälaista sääntelyä eri maissa on koskien päivittäisiä, viikoittaisia, vuosittaisia, työuran aikaisia työaikoja, minkälaisia mekanismeja eri maissa on käytössä työaikojen joustojen suhteen (suhdannevaihteluihin perustuvat työvoimatarpeen muutokset) sekä miten käytössä olevat työaikajärjestelyt vaikuttavat työvoiman käyttötapoihin (osa-aikatyö ml. 0-

sopimukset, keskimääräisen työajan käyttö määräaikaisten sopimusten tarpeita vähentävänä tekijänä) ja miten kansalliset työaikajärjestelmät vastaavat työaikadirektiivin haasteisiin. Lisäksi tehdään tilastollinen selvitys toteutuneista työajoista eri maissa sekä eri aloilla toteutetuista työaikajärjestelyistä sekä työn hinnasta (tuottavuus-näkökulma).

B.10. Työnteon muotojen moninaistuminen ja työlaainsäädännön kehittäminen

Yhteistoimintalain kehittäminen

Yhteistoimintalain henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaa koskevia pykäläiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että yhteistoimintamenettelyssä käsiteltävästä henkilöstö- ja koulutussuunnitelmasta on käytävä ilmi yrityksen henkilöstön rakenne ja määrä mukaan lukien toteutuneiden määräaikaisten työ sopimusten määrä sekä arvio näiden kehittymisestä sekä periaatteet erilaisten työsuhdemuotojen käytöstä. Lisäksi suunnitelmasta pitää näkyä yleiset periaatteet, joilla pyritään ylläpitämään työkyvyttömyysuhan alaisten ja ikääntyneiden työntekijöiden työkykyä sekä työttömyysuhan alaisten työntekijöiden työmarkkinakelpoisuutta. Niin ikään suunnitelmaan on sisällytettävä arvio koko henkilöstön ammatillisesta osaamisesta sekä ammatillisen osaamisen vaatimuksissa tapahtuvista muutoksista ja näiden syistä sekä tähän arvioon perustuva vuosittainen suunnitelma henkilöstöryhmittäin tai muutoin tarkoituksen mukaisella tavalla ryhmiteltynä. Vielä suunnitelmassa pitää olla kirjaukset edellä lueteltujen asioiden toteuttamisesta ja niiden seurannasta.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaa laadittaessa tulee kiinnittää huomiota ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeisiin, keinoihin ja mahdollisuuksiin, joilla työntekijät voisivat tasapainottaa työtä ja perhe-elämää, osatyökykyisten työllistämisen periaatteisiin sekä joustaviin työaikajärjestelyihin.

Hallituksen esitys annettaneen elo-syyskuussa 2013.

Itsensä työllistävien asema

Itsensä työllistävien asemaa on selvitetty työmarkkinoiden trendejä selvittäneessä poikkiallisessa työryhmässä. Välimietinnössään työryhmä päätti, että TEM teettää kansainvälisen selvityksen itsensä työllistävien asemasta EU:n jäsenvaltioissa yleisesti ja kohdennetusti koskien Ruotsia, Tanskaa, Saksaa, UK:ta ja Viroa. Tämä selvitys on valmistunut vuoden 2012 lopussa.

Itsensä työllistäviin liittyvät kysymykset linkittyvät heidän työoikeudelliseen asemaansa (työsuhde – yrittäjäasema) ja toisaalta sosiaaliturvaan. Olennaista on, että työlaainsäädännön ja sosiaaliturvan rajapinnat toimivat niin, että itsensä työllistävät eivät putoa suojajärjestelmien ulkopuolelle. Näitä kysymyksiä selvitetään STM:n johdolla toimivassa työryhmässä.

Itsensä työllistäviä ei haluta lainsäädännössä sijoittaa omaan kategoriaansa työsuhteen ja yrittäjätyön välille, vaan heidän asemansa on jatkossakin arvioitava työsuhteen tunnusmerkkeihin kohdistuvalla kokonaisarviolla.

Näitä kokonaisharkinnassa huomioon otettavia seikkoja arvioidaan kevään ja kesän 2013 aikana laadittavassa oikeudellisessa selvityksessä (työasiainneuvosto). Selvityksen kohteena ovat korkeimman oikeuden tuomiot, työneuvoston lausuntokäytäntö, työttömyysturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisut ja vakuutus-oikeuden tuomiot. Niin ikään hovioikeustason ratkaisuja hyödynnetään tarkoituksenmukaisella tavalla. Tavoitteena on selvittää, mitkä seikat painottuvat oikeussuhteen luonnetta koskevassa päätöksenteossa ja arvioida sitä, vastaako lainsäädäntö työmarkkinoiden 2010-luvun tarpeisiin.

B.11. Osaamisen kehittäminen ja siihen liittyvä verokannustin

Kolmikantaisesti on valmisteilla hallituksen esitys laiksi taloudelliseen kannusteeseen oikeuttavasta koulutussuunnitelmasta tms. Lain tavoitteena on kannustaa työnantajia järjestämään henkilöstölle tämän ammatillista osaamista edistävää koulutusta verohelpotuksin tai vastaavin taloudellisin kannustein. Yhteistoimintalain piirissä oleville nykyistä laajemman koulutussuunnitelman laatiminen on pakollista. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle elo-syyskuussa 2013. Lisäksi kolmikantaisesti selvitetään syksyn 2013 aikana opintovapaalain kokonaisuudistuksen jatko.

B.12. Harmaan talouden torjunta

Tavoitteeseen saattaa työlainsäädäntö vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia on pyritty vastaamaan muun muassa harmaan talouden torjuntaan tärkein toimin. Työsopimuslain palkanmaksua koskevaa säännöstä on muutettu siten, että työnantaja voi maksaa palkan käteisenä vain pakottavasta syystä. Tällaisena syynä voi olla se, että työntekijällä ei ole pankkitiliä. Maksessaan palkan käteisenä työnantajan on liitettävä kirjanpitoon työntekijän allekirjoittama kuitti tai muu selvitys käteisenä tapahtuvan palkanmaksun todentamiseksi. Lakimuutoksen tavoitteena on lisätä käteisen rahan käytön valvontaa ja vähentää näin pimeää palkanmaksua. Lakimuutos tulee voimaan heinäkuun 2013 alusta.

Harmaantalouden torjuntaa liittyy myös tilaajavastuulain kokonaisuudistamista koskeva hanke. Työryhmä antaa väliraporttinsa ennen juhannusta 2013. Niin ikään lähetettyjen työntekijöiden direktiiviin liittyvä EU-hanke pyrkii parantamaan lähetettyjen työntekijöiden asemaa ja antamaan jäsenvaltioille keinoja selvittää lähetettyjen työntekijöiden työsuhteiden vähimmäisehtoja ja puuttua väärinkäyttöksiin. Suomi on aktiivisesti mukana direktiivin valmistelussa.

B.13. Työelämän kehittäminen

Hallitus hyväksyi keväällä 2012 työ- ja elinkeinoministeriön johdolla kolmikantaisesti valmistellun työelämästrategian. Strategian perusajatus on, että hyvän työelämän ja Suomen kilpailukyvyyn edellytyksenä ovat hyvin toimivat, tulokselliset ja uutta työtä luovat työpaikat. Työelämää on kehitettävä joustavasti niin, että ihmiset haluavat ja kykenevät jatkamaan työntekoa entistä pidempään. Työelämän kehittäminen edellyttää, että luottamus ja yhteistyö sekä innovointi ja tuloksellisuus vahvistuvat työpaikoilla. Osaava työvoima sekä ihmisten ja työyhteisöjen terveys ja hyvinvointi on varmistettava. Työelämästrategian visiona on tehdä Suomen työelämä Euroopan parhaaksi vuoteen 2020 mennessä. Onnistumisen edellytyksenä on, että panostetaan työelämän laatuun ja tuloksellisuuteen samanaikaisesti.

Työelämästrategian toimeenpanemiseksi perustettiin vuoden 2013 alusta hanke, joka on nimetty Työelämä 2020 –hankkeeksi. Sateenvarjohankkeena se kokoaa työelämän kehittämiseksi tehtävää työtä yhteen, toimii tiedonjakajana ja tarjoaa työpaikoille apua ja välineitä välittäjäorganisaatioidensa kautta. Hankkeen pääasiallisena tehtävänä on vahvistaa työelämätoimijoiden mahdollisuuksia tavoittaa entistä useammat työpaikat ja niiden tarpeet siirtyä kehitysvaiheesta toiselle.

Työelämä 2020 -hankkeen tavoitteiden tukemiseksi ovat jo tässä vaiheessa sitoutuneet Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kuntatyönantajat, Valtion työmarkkinalaitos, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK, Akava, Suomen Yrittäjät, Kirkon työmarkkinalaitos, VATES- säätiö, Työsuojelurahasto, Työterveyslaitos, Työturvallisuuskeskus ja Tekes sekä työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtiovarainministeriö. Toiminta perustuu yhteistyölupauksiin, jotka allekirjoitetaan hankkeen ja ko. toimijan kesken. Lupauksissa kukin toimija määrittelee 2-5 avaintavoitetta toimenpi-

teineen, joiden avulla he osaltaan edesauttavat työelämästrategian toteumista. Yhteistyölupauksia seurataan ja päivitetään vuosittain.

Monipuolisen ja laajan palvelutarjonnan aikaansaamiseksi hanketta ollaan laajentamassa muiden toimijoiden pariin alkusyksystä 2013. Uudet toimijat edustavat työeläkeyhtiöitä, oppilaitoksia, kolmatta sektoria sekä yhdistyksiä. Kiinnostus liittyä hankkeeseen on suuri.

Hankeella pyritään työelämän kehittämiseksi myös luomaan pysyviä yhteistoimintarakenteita yhteistyöverkostojen avulla. Näistä tärkeimmät ovat alueelliset verkostot, jotka kootaan 15 ELY-keskuksen ympärille. Verkostoon tulee kuulumaan aluksi mm. maakuntaliitot, Kauppakamarit, Työterveyslaitoksen aluetoimipisteet, AVI:n työsuojeluvastuualueet ja yrittäjäjärjestöt. Alueverkostot pystyvät osaamisellaan ja toiminnallaan tukemaan ja ohjaamaan työpaikkoja, varsinkin pk-yrityksiä työelämästrategian kaikilla painopistealueilla.

Työelämä 2020 –hankkeen sateenvarjon alle kuuluvat myös jo käynnistyneet kolme kehittämisohjelmaa: Tekesin Liideri –liiketoimintaa, tuottavuutta ja työniloa –ohjelma, STM:n/ Työterveyslaitoksen Johtamisen kehittämisverkosto sekä Työhyvinvointifoorumi. Kehittämisohjelmat tukevat omine suunnitelmineen ja painotuksineen työelämästrategian tavoitteita.

Työelämä 2020 –hankkeella on hyvin merkittävä viestinnällinen tehtävä, jossa korostuu työelämätiedon välittämisen lisäksi myös kannustaminen ja innostaminen työelämän kehittämiseen. Kevään 2013 on panostettu asian tunnetuksi tekemiseen, jatkossa keskitytään enemmän kohdennettuun viestintään. Syksyllä 2013 toteutetaan viestintäkampanja liittyen Suomen työelämän arvopohjaan. Työelämän arvoja on käsitelty kohdennetuissa arvopajoissa sekä sosiaalisessa mediassa. Kampanjan tarkoituksena on herättää keskustelua työelämän tilasta ja sen kehittämisen tärkeydestä. Lisäksi tavoitteena on luoda yhteinen suunta kestäväälle työelämälle sekä talkootyölle työelämän kehittämiseksi.

Myös taiteen, kulttuurin ja liikunnan työelämälähtöistä kehittämisosaamista hyödynnetään sekä kehitetään toiminnan laatua.

C. Koko työvoimapotentialiaali käyttöön

C.14. Nuorten koulutus ja työllisyys

Nuorisotakuu on käynnissä tavoitteiden mukaisesti. Nuorisotakuun toimenpiteiden toteutumista tukevat mm. etsivä nuorisotyö, nuorten työpajatoiminta sekä kuntiin perustetut nuorten ohjaus- ja palveluverkostot. Nuorten aikuisten osaamisohjelma on käynnistynyt ja ensimmäiset koulutukset ovat alkaneet kuluvana keväänä.

Nuorisotakuun toimeenpano varmistetaan. Nuorten koulutuksen ja työllisyyden kehittämisen toimenpiteitä ovat mm. ammatillisen peruskoulutuksen tarjonnan alueellinen turvaaminen, nuorten aikuisten osaamisohjelma, oppisopimuskoulutuksen kehittäminen, maahanmuuttajien koulutus sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintojen uudistaminen.

Ammatillisen peruskoulutuksen laatua kehitetään ja tarjontaa lisätään ja suunnataan siten, että koko nuorisokäluokalla on maan kaikissa osissa tosiasiassa mahdollisuudet siirtyä ammatilliseen koulutukseen. Ammatillisen peruskoulutuksen yhteisvalintaa uudistetaan siten, että yhteisvalinnan kautta hakeutuvat ainoastaan ne, joilla ei ole toisen asteen ammatillista koulutusta. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteishakupalvelu otetaan käyttöön. Perusasteen päättävät nuoret saavat valinnoissa lisäpisteitä. Valinnat ovat ensimmäistä kertaa käytössä syksyn 2013 yhteisvalinnassa.

Oppisopimusosiota vahvistettava edelleen: Perusasteen päättäviä nuoria kannustetaan osallistumaan oppisopimuskoulutukseen mm. nostamalla perusasteen päättävien osalta työnan-

tajalle maksettavaa koulutuskorvausta ensimmäisen opiskeluvuoden osalta 800 euroon ja maksamalla perusasteen päättävien osalta tutkinnon osasta koulutuksen järjestäjälle sama yksikköhinta kuin koko tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Lisäksi hallitus on kehysriihessä päättänyt osoittaa lisärahoitusta oppisopimuskoulutuksen ennakkojaksoon, työssäoppimisen toteutustapojen monipuolistamiseen ja joustavien siirtymien kokeilemiseksi oppilaitosmuotoisesta ammatillisesta koulutuksesta oppisopimuskoulutukseen. Tuettu oppisopimuskoulutus ja oppisopimuskoulutuksen kehittäminen nuorten koulutusmuotona käynnistyy vuonna 2014.

Aikuiskoulutuksen rahoitusta kehitetään siten, että aikuiskoulutuksessa aliedustettujen ryhmien osallistuminen koulutukseen kasvaa.

Käynnistetään näyttötutkintojärjestelmän kehittäminen tukemaan aikuisväestön osaamisen kasvattamista. Hyödynnetään ja kehitetään taiteen, kulttuurin ja liikunnan osaamista heikossa työmarkkina-asemassa olevien työmahdollisuuksien parantamisessa.

Korkeakoulututkinnon jälkeisen koulutuksen kehittämistä pohtinut työryhmä jättää ehdotuksensa kesäkuussa 2013.

C.15. Ulkomainen työvoima

Valtioneuvosto teki 7.6.2012 periaatepäätöksen valtion kotouttamisohjelmaksi vuosille 2012-15. Työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen perustetaan kotouttamisen osaamiskeskus tai -yksikkö, jonka tarkoituksena on pitkäjänteisesti tukea paikallisten toimijoiden osaamista kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Keskus seuraa ja ohjaa kotoutumisen toimeenpanoa tavoitteena pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus. Se koostaa ja levittää kotoutumista koskevaa tietoa sekä hankkeissa testattuja hyviä käytänteitä, tukee järjestöjen työtä kotoutumisen edistämiseksi sekä vahvistaa kansainvälisiä tiedonvaihdon ja kehittämisen verkostoja. Osaamiskeskuksen toimintaan osoitetaan 2 milj. euroa. Maahanmuuttajanuoret otetaan huomioon työpajatoiminnan ja et-sivän nuorisotyön kehittämisessä.

Työpoliittisessa periaatepäätöksessä on todettu SOTE –alan avustaviin tehtäviin valmiudet antavan työvoimapolitiittisen koulutuksen kohdentaminen opiskelupaikkaa ja työtä vailla oleville nuorille ja maassa jo asuville, maahanmuuttotautaisille työttömille henkilöille.

Lähihoitajatutkinnon osiin perustuvaa avustavaa koulutusta on toteutettu vuodesta 2011 alkaen STM:n ja TEM:n yhteisen kehittämishankkeen puitteissa seitsemällä ELY –keskusalueella. Hankkeen seuranta- ja arviointi valmistuu kesäkuussa 2013. Sen perusteella on tarkoitus kehittää koulutuksen sisältöä ja kohdentamista.

Työpoliittisen periaatepäätöksen linjauksen mukaisesti ulkomaisen työvoiman seuranta- ja tilastojärjestelmän valmistelu on käynnistetty ministeriöiden ja tilastokeskuksen yhteistyönä. Ruotsin kokemukset työlupaharkinnasta luopumisesta on selvitetty ja raportoitu RTT-neuvottelukunnalle.

Valtioneuvosto teki 13.6.2013 periaatepäätöksen maahanmuuton tulevaisuus 2020 –strategiasta. Strategia linjaa Suomen maahanmuuttopolitiikan kehityssuunnat ja tavoitteet. Strategian tueksi valmistellaan toimenpideohjelma, jossa määritetään asetettujen tavoitteiden edellyttämät toimenpiteet, niiden toimeenpanosta pääsiallisesti vastuussa olevat tahot ja toimeenpanon aikataulu.

C.16. Pitkäaikaistyöttömyyden alentaminen

Välityömarkkinoiden selvityshenkilön työ on valmistunut ja käsitelty RTT-neuvottelukunnassa helmikuussa 2013. TEM:ssä on valmisteltu toimenpideohjelma selvityshenkilön esityksen eteenpäinviemiseksi.

C.17. Kuntakokeilu ja työvoiman palvelukeskusten (TYP) vakinaistaminen

Kuntakokeilu käynnistyi vuoden 2012 syyskuussa ja jatkuu vuoden 2015 loppuun. Kokeilun tavoitteena on löytää uusia keinoja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen. Hankkeella on liittymäkohtia TYP:n vakinaistamiseen. Hankkeilla on myös sama kohderyhmä, 500 päivää työttömyys-etuutta saaneet. Kuntakokeilussa on 26 hanketta, joihin osallistuu 61 kuntaa, ja puolet kaikista pitkäaikaistyöttömistä on hankkeen piirissä. Erillistä lainsäädäntöä hankkeelle ei ole, eikä siinä muuteta perusvastuita valtion ja kuntien välillä. Haasteena hankkeessa on erityisesti riittävän pitkien palveluprosessien toteutus ja vaikuttavuus.

TYP-toiminta valtakunnallistetaan kuluvalle hallituskaudella ja toiminnasta säädetään lailla. Kela tekemän päätöksen mukaan kaikkiin TYP:iin osallistuu päätoiminen kelan työntekijä. Hallituksen esitys toiminnan vakinaistamisesta annetaan vuonna 2014. Ratkaistavia kysymyksiä ovat mm. kuntien vastuu TYP-toiminnasta ja asiakasohjaus siten, että ne ovat yhteensopivat työmarkkinatuen rahoitusuudistuksen ja yksilöllisten palvelutarpeiden kanssa. Valittavaan toimintamallin vaikuttaa myös tuleva kuntarakenne ja sote-palveluiden uudistus. Hankkeen määräaika on hallituskauden loppu, koska kuntakokeilun tuloksia hyödynnetään TYP-valmistelussa.

C 18. Pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoitusvastuun osittainen siirtäminen kunnille (uusi toimi)

Hallituksen kehyspäätöksessä todetaan, että kuntien rooli ja vastuu pitkäaikaistyöttömyyden aktiivisessa hoidossa korostuu. Osa yli 300 päivää työmarkkinatuella olleiden pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoitusvastuusta siirretään kunnille vuoden 2015 alusta lukien. Työmarkkinatuen rahoitusuudistuksella luodaan mahdollisuuksia työmarkkinatuella olleiden pääsyyn aktiivintoittoimenpiteiden piiriin. Tämä toteutetaan osana kuntien tehtävien arviointia ja työllisyyspolitiikan vastuunjaon tarkistusta.

Kehyspäätökseen perustuva työmarkkinatukiudistus valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriön johdolla yhteistyössä valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja Kelan kanssa. Valmistelun aikana kuullaan mm. Kuntaliittoa. Valmistelu käynnistyy kesäkuussa 2013. Tavoitteena on, että asiaa koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syksyllä 2014. Rahoitusvastuun siirtoa koskevien säännösten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2015. Koska kehyspäätökseen sisältyvä työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien rahoitusvastuun osittainen siirto kunnille on jatkoa vuonna 2006 voimaan tulleelle työmarkkinatukiudistukselle, työ- ja elinkeinoministeriö tilaa valmistelun tueksi tutkimuksen, jossa mm. arvioidaan vuonna 2006 voimaan tulleen työmarkkinatukiudistuksen taloudellisia vaikutuksia. Pitkäaikaistyöttömien palvelujen järjestämisen osalta toteutettavalla työmarkkinatukiudistuksella on liittyviä kuntakokeiluun ja työvoiman palvelukeskusverkoston rakentamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan muutoksella voi olla rahoitussiirtojen lisäksi sosiaali- ja terveyssektorille huomattavia vaikutuksia kuten siirtykö entistä suurempi osuus aktiivitoimista myös kuntien vastuulle ja pystyykö kuntien sosiaalitoimi vastaamaan *palvelutarpeen kasvuun*.

Kuntouttavan työtoiminnan määrää, toimintatapaa ja rahoitusta joudutaan uudelleen arvioimaan. Samoin arvioidaan työvoiman palvelukeskusten rooli jatkossa vaikeasti työllistyvien palveluiden koordinoijana ja tarjoajana. *Toiminnassa tulee varmistaa riittävät kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit suhteessa työmarkkinatukiudistukseen.*

Sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksessa määritellään sosiaalihuollon rooli ja vastuu pitkäaikaistyöttömien syrjäytymisen ehkäisyssä ja osallisuuden tukemisessa. Sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevaa lainsäädäntöä ja palvelujärjestelmää arvioiva työryhmä jatkaa vuoden 2013 loppuun. Työryhmän tavoitteena on uudistaa mm. kuntouttavan työtoiminnan sekä vammaisten työtoimintaa ja työllistymistä tukevaa toimintaa koskeva sosiaalihuollon lainsäädäntö selkeämmäksi ja sosiaalihuollon tavoitteita paremmin palvelevaksi kokonaisuudeksi. Työryhmän

joutuu arvioimaan, kuinka työmarkkinatuki uudistus vaikuttaa näiden palveluiden uudistamistarpeeseen ja rahoitukseen. Työryhmän lähtökohta on tähän asti ollut, että vastuu pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemisesta on ensisijaisesti työ- ja elinkeinohallinnolla.

C.19. Osatyökykyisiä ja kuntoutusta koskevat toimenpiteet

Työ- ja elinkeino- sekä sosiaali- ja terveysministeriö kehittävät yhteisvastuullisesti muiden keskeisten toimijoiden kanssa osatyökykyisiä ja kuntoutusta koskevia toimenpiteitä. Sosiaali- ja terveysministeriö on perustanut osatyökykyisten toimenpideohjelman. Sen tavoitteena on osatyökykyisten työssä pysymisen tukeminen ja työllistymismahdollisuuksien lisääminen. Tavoitteena on myös mm. vähentää osatyökykyisiin kohdistuvia ennakkoluuloja. Toimenpideohjelmalle on olemassa alustava toteutussuunnitelma, jota tarkennetaan sen jälkeen kun ohjelmalle on virallisesti nimetty hankejohtaja ja projektipäällikkö. Ohjelma alkaa käytännön pilotointiosioilla, jonka tarkoitus on testata laaditun osatyökykyisten työssä jatkamiseen ja työllistymiseen tähtäävän konseptin toimivuutta. Pilotointiin osallistuu sekä työpaikkoja että TE-toimistoja. Osana toimenpideohjelmaa rakennetaan verkkoportaali, joka sisältää ajantasaiset tiedot eri keinoista joko edistää osatyökykyisten työssä pysymistä tai työllistymistä. Toimenpideohjelman on tarkoitus kestää kaikkiaan noin kaksi vuotta.

Kuntoutusasiain neuvottelukunta on käynnistämässä kuntoutuksen kokonais selvitystä, jossa huomioidaan myös työttömien tarvitsemat kuntoutuspalvelut. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos on yhteistyössä STM:n kanssa uudistanut kuntouttavan työtoiminnan käsikirjan ja avannut sen syyskuussa 2012 sähköisenä THL:n Sosiaaliportti-verkkopalvelussa. Kuntaohjausta vahvistetaan julkaisemalla kuntouttavan työtoiminnan laatusuositukset vuoden 2013 aikana.

Osatyökykyisten asemaa selvitetään myös hallitusohjelman nojalla asetetussa työryhmässä, jonka ehdotukset valmistuvat tämän vuoden lokakuun lopussa. TEM:n vastuulla olevat toimet määritetään osana tätä valmistelua. Työn alla on mm. yhteistyökysymykset TE-hallinnon, Kelan ja vakuutuslaitosten kanssa ja TE-toimistojen roolin vahvistaminen työttömäksi ilmoittautuneiden osatyökykyisten palveluprosessin etenemisestä. TE-toimistojen järjestämisvastuulla olevia palveluja on jo uudistettu vuoden vaiheessa eikä tarpeita näiden muuttamiseen ole

C.20. Alakohtaiset ohjelmat työvoiman saatavuuden ja työllistymisen turvaamiseksi (uusi toimi)

Sosiaali- ja terveysala

Sosiaali- ja terveystalouden osaavan työvoiman saatavuuden turvaamista koskevien lyhyen ja pitkän aikavälin toimenpideohjeiden valmistelu on käynnistynyt TEM:n, STM:n ja OKM:n yhteistyönä. Syyskuun loppuun mennessä laaditaan alustavat ehdotukset vielä tämän vaalikauden aikana toteutettaviksi toimenpiteiksi ja ne käsitellään yhdessä sidosryhmien, kuten työmarkkinajärjestöt, edustajien kanssa. Tässä prosessissa valmistuvat ehdotukset esitellään RTT-ohjelman ja HYVÄ-ohjelman neuvottelukunnille ja ao. ministeriöiden johtoryhmille marraskuun alkuun mennessä. Niiden toimeenpano käynnistyy asianomaisten hallinnonalojen vastuulla loppuvuodesta 2013.

Jo toteutetun koulutuksen ja siitä saatujen kokemusten perusteella TEM, STM, ELY-keskukset ja TE-toimistot voivat käynnistää nuorille ja maahanmuuttajille kohdennettavaa koulutusta huomioiden opiskelunvalmiuksiin ja erityisesti kielenopiskeluun liittyvät tarpeet. Koulutuksen kohdentamisessa on mahdollisuus ottaa huomioon alueelliset elinkeinopoliittiset tarpeet kuten Venäjältä Suomeen suuntautuva terveys- ja hyvinvointimatka. Em. seurantaraportin valmistuttua näitä täsmäkoulutuksia koskeva suunnitelma laaditaan syyskuun 2013 aikana, jolloin kurssit on käynnistettävissä vuoden 2014 alussa.

Pitkän tähtäyksen toimenpiteissä on kysymys ensisijaisesti asioista, jota edellyttävät linjauksia vuoden 2015 eduskuntavaalien jälkeen nimitettävän hallituksen ohjelmaan. Tällaisia kysymyksiä ovat mm. systemaattisen kansainvälisen rekrytinnin ohjelma, palvelutarpeiden ja palvelujärjestelmän uudistamisen myötä muuttuvat työn- ja tehtäväkuvat ja niiden vaikutus alan koulutukseen ja henkilöstörakenteisiin, tuottavuuden parantaminen ja työelämän laatu.

Valmistelu on osa ministeriöiden tulevaisuuskatsausten valmistelua, mikä SOTE –alan työvoiman saatavuuden osalta tehdään ministeriöiden yhteistyönä. Työ käynnistyy vuoden 2014 alussa ja ehdotukset valmistuvat tulevaisuuskatsausten valmisteluajataulun mukaisesti.

Muut toimialat

Työ-, koulutus- ja elinkeinoneuvoston alaisuudessa toimivat ennakkointijaosto ja työvoimapolitiikkajaosto käsittelevät alakohtaista työvoiman saantia. Jaostojen tehtäviin kuuluvat mm. työmarkkinoiden ja toimintaympäristön muutosten seuranta, arviointi ja ennakointi sekä johtopäätösten teko tarvittavista politiikkamuutoksista. Jaostot seuraavat työvoiman saatavuuden, kohtaantongelmien ja työllisyyden kehitystä ja tekevät tarvittaessa johtopäätöksiä ja ehdotuksia TKE-neuvostolle. Jaostot tarkastelevat syksyllä 2013, mitä toimialoja otetaan alakohtaisten ohjelmien piiriin

Taiteen edistämiskeskus (TAIKE) on perustettu ja se tulee edesauttamaan heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien taiteilijoiden työllistymistä. Taiteilijoiden työllistymiseen suunnattua rahoitusta kehitetään siten, että heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevat työllistyvät nykyistä paremmin.

C.21. Alueellisen liikkuvuuden edistäminen

Alueellisen liikkuvuuden edistäminen jatkuu VM:n johdolla alueellisen liikkuvuuden työryhmässä. Työryhmä on laatinut keväällä 2013 ensimmäisen raporttinsa, jossa keskityttiin pääasiassa asumiseen liittyviin kysymyksiin. Alueelliseen liikkuvuuden työryhmä kartoittaa seuraavaksi vero- ja sosiaaliturvapolitiikkaan sekä koulutuspolitiikkaan ja työvoimapolitiikkaan liittyviä alueellista liikkuvuutta edistäviä toimia vaikutuksineen. Kartoitus tehdään vuoden 2013 loppuun mennessä.

III Rakennerahastojen vahva tuki työpolitiikan toteuttamisessa

22. Työpoliittisen periaatepäätöksen huomioon ottaminen rakennerahastokaudella 2014–2020

Työpoliittinen periaatepäätös on otettu huomioon Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman 2014–2020 valmistelussa ja ohjelma tukee kaikkien päätavoitteiden toteutusta. Alla on esitetty ne osatavoitteet, joihin ohjelmalla tuettavat toimet erityisesti liittyvät.

A. Nopeasti työstä työhön

Työpoliittisen palvelujärjestelmän uudistaminen:

Rakennerahasto-ohjelman työllisyyden toimintalinjan yhtenä tavoitteena on edistää nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä. Ohjelmasta tuettavilla toimilla mm. haetaan uusia ratkaisuja ja kehitetään ao. kohderyhmään kuuluvien osalta palveluprosessia, jolla tähdätään asiakkaiden työllistymisvalmiuksien paranemiseen ja sitä kautta nopeampaan työllistymiseen.

B. Elinkeino- ja työelämän jatkuvan uusiutumisen tukeminen

Rakennemuutosten hoitamisen toimintamallin kehittäminen valtakunnalliseksi, joka mahdollistaa myös tapauskohtaiset ratkaisut:

Rakennerahasto-ohjelman työllisyyteen liittyvän toimintalinjan alla on erityisenä painopisteenä työntekijöiden, yritysten ja yrittäjien sopeutumiskyvyn parantaminen. Sen puitteissa on mahdollista tukea toimia, joilla edistetään organisaatioiden mukautumista mm. rakennemuutoksesta johtuviin muutostilanteisiin.

Työelämän laadun ja yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämisen palvelujen integroinnin parantaminen:

Rakennerahasto-ohjelman työllisyyden toimintalinjan yhtenä tavoitteen on edistää työelämän kehittämisstrategian toimeenpanoa. Ohjelman yksi tärkeä temaattinen tavoite on myös pk-yritysten kilpailukyvyn vahvistaminen ja liiketoimintaosaamisen parantaminen mm. tukemalla edellytyksiä sitoutua kasvu- ja innovaatioprosesseihin ja edistämällä kansainvälistymistä.

C. Koko työvoimapotentialin käyttöön saaminen

Nuorten yhteiskuntatakuun -järjestelmän jatkovalmistelu:

Nuoret ovat rakennerahasto-ohjelman tärkeä kohderyhmä. Työllisyyden toimintalinjassa tuetaan nuorisotakuun toimeenpanoa mm. ohjauksen, koulutuksen ja tukipalveluiden avulla. Koulutukseen liittyvän toimintalinjan puitteissa tuetaan koulutustakuun toteutusta ja haetaan ratkaisuja tehokkaammille siirtymille koulutuksesta koulutukseen tai työelämään. Osallisuuden toimintalinjassa pyritään ehkäisemään nuorten syrjäytymistä.

Koko aikuisväestön osaamisesta huolehtiminen:

Rakennerahasto-ohjelman koulutukseen liittyvän toimintalinjan alla on erityisenä tavoitteen koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen tukeminen. Huomiota kiinnitetään koulutuksellisesti aliedustettujen ryhmien koulutukseen osallistumisen edistämiseen.

Heikossa työmarkkina-asemassa olevat

Työn ensisijaisuus lähtökohdaksi TE-toimistojen asiakaspalveluun:

Rakennerahasto-ohjelman työllisyyden toimintalinjassa edistetään nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä. Tavoitteena on saada kohderyhmään kuuluvat työelämään pääasiassa koulutuksen keinoin pian toimenpiteen jälkeen. Toimilla voidaan myös hakea ratkaisuja tavoitteen saavuttamista edellyttävien palvelujen tehokkaampaan toteuttamiseen.

Työnhakijoiden palvelujen kohdentaminen:

Rakennerahasto-ohjelman osallisuuden toimintalinjassa tavoitteena on parantaa kaikista heikoimmassa asemassa olevien osallistujien työ- ja toimintakykyä mm. kuntoutuksen keinoin. Oleellisessa osassa on tällöin asiakkaiden palvelutarpeen arviointi. Toimilla myös pyritään parantamaan tähän tarvittavien palvelujen tehokkuutta ja moniammatillista lähestymistapaa.

Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien tukitoimien kehittäminen:

Rakennerahasto-ohjelman osallisuuden toimintalinjassa tavoitteena on parantaa kaikista heikoimmassa asemassa olevien osallistujien työ- ja toimintakykyä mm. kuntoutuksen keinoin. Toimilla myös pyritään parantamaan tähän tarvittavien palvelujen tehokkuutta ja moniammatillista lähestymistapaa.

Maahanmuuttajien työttömyysaste puolitetaan:

Rakennerahasto-ohjelman työllisyyden toimintalinjassa edistetään heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä, joihin kuuluvat maahanmuuttajat. Ao. toimintalinjassa tavoitteena on kuitenkin pääasiassa koulutuksen keinoin työllistyminen pian toimenpiteen jälkeen.

Maahanmuuttajat voivat olla kohderyhmänä myös koulutusta ja osallisuutta edistävässä toimintalinjoissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa ESR:n roolia työpolitiikan periaatepäätöksen toteutuksessa. STM:n tavoitteet ESR-ohjelmaan ovat samoja kuin periaatepäätöksessä: työelämän ja työhyvinvoinnin kehittäminen siten, että työssä jatketaan mahdollisimman pitkään. Työkyvyn ylläpidon, terveydenhuollon ja kuntoutuksen kehittäminen ehkäisemään työelämästä poistumista ja auttamaan työttömiä ja osatyökykyisiä palaamaan työhön. Työelämästä syrjäyttävien tekijöiden poistaminen ja osallisuuden lisääminen. Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen ja sitä kautta työmarkkinoille sijoittumisen helpottaminen.

Vaikuttavien ja pysyvien muutosten aikaansaaminen näissä tavoitteissa edellyttää valtakunnallisia kehittämistoimia joilla voidaan tehdä muutoksia rakenteisiin ja juurruttaa muutokset lainsäädäntöön ja ohjeistukseen. Rakennerahasto-ohjelman valmistelussa tulisi varmistaa, että nämä sisältyvät Suomen rakennerahasto-ohjelmaan.